Beleid van fondsen is te duister

Arnoud W.A. Boot.

De welvaartvastheid van pensioenen is iets uit het verleden

Pensioenfondsen moeten ophouden te beweren dat, ondanks de kredietcrisis, alles wel goed komt. De burger heeft recht op eerlijke informatie, betoogt Arnoud W.A. Boot.

Fortis in kapitaalnood. Nederlands grootste pensioenfonds, het ABP, schiet te hulp met een kapitaalinjectie van een half miljard. De Amerikaanse hypotheekbanken Fannie May en Freddie Mac in de problemen. Het ABP heeft miljarden uitstaan bij deze partijen. Bezwerende woorden van het ABP kunnen niet verhullen dat het vaak geprezen Nederlandse pensioensysteem één van de grootste slachtoffers dreigt te worden van de aanhoudende kredietcrisis. Het door sommigen als kansrijk geachte exportproduct blijkt niet bestand tegen de nieuwe economische werkelijkheid.

Het ABP zal niet omvallen. Daar zorgt de toezichthouder, De Nederlandsche Bank, wel voor. Maar de pensioenaanspraken - uw en mijn pensioen dus - zijn boterzacht geworden. De kracht van het Nederlandse pensioensysteem was dat er een bepaalde zekerheid kon worden geboden in de pensioenopbouw. Het zogeheten defined benefit systeem waarbij de pensioenaanspraken in een bepaalde vaste verhouding staan tot het laatst verdiende loon, dan wel het gemiddelde loon. Hiermee werd een mate van welvaartvastheid van pensioenen beoogd.

Hiervan is geen sprake meer. Mijn generatie van rond 1960 loopt inmiddels al meer dan 20 procent achter bij wat ons eind jaren negentig werd voorgespiegeld. Tegen de tijd dat wij met pensioen gaan kan dit zijn opgelopen tot wel 50 procent omdat zowel indexering (dus compensatie voor inflatie) als welvaartvastheid op losse schroeven staan en dat terwijl de pensioenpremies hoger zijn geworden. Kortom, er is geen sprake meer van enige zekerheid in de pensioenopbouw.

De realiteit is dat het Nederlandse pensioensysteem alleen kon werken met heel veel werkenden ten opzichte van de pensioengerechtigden waardoor tekorten makkelijk konden worden opgevangen door een bescheiden verhoging van de pensioenpremies voor de (vele) werkenden. En ja, het ging ook goed zolang beleggingsrendementen meevielen (en voor de insiders de reële rente hoog genoeg was). Van geen van beide is meer sprake. Het aantal werkenden ten opzichte van pensioengerechtigden neemt al jaren af, en de beursontwikkelingen kunnen moeilijk positief beoordeeld worden.

In deze omstandigheden is het slechtste wat we kunnen doen het huidige beleid continueren. Dit beleid wordt gekenschetst door pensioenfondsen die ons bezweren dat alles goed komt en dus dat het (uiteindelijk) goed zit met de zekerheid. De toezichthouder weet wel beter, maar die kijkt alleen naar nominale, dus niet voor welvaart dan wel inflatie gecorrigeerde aanspraken. Natuurlijk zouden pensioenfondsen die alleen een dergelijke nominale garantie geven ons moeten vertellen dat de uitholling van aanspraken straks opgelopen kan zijn tot 50 procent. Maar dit wordt ons niet verteld.

Uiteraard is dit niet in het belang van de pensioengerechtigden. Het wordt tijd dat onze toekomstig pensioengerechtigden weten waar ze aan toe zijn en zich daarop kunnen voorbereiden. Het paternalisme dat onze pensioenfondsen nog steeds kenmerkt moet afgelopen zijn. Anders dreigt uitholling van het draagvlak van het pensioensysteem.

In de geëmancipeerde maatschappij van vandaag wil ik weten hoe mijn pensioen er voor staat. Dit kan op twee manieren. Een is dat we elke illusie van zekerheid opgeven. Dit is dan een overstap naar een defined contribution systeem waar iedereen een spaarpot opbouwt die over de tijd aangroeit, maar net als elke andere belegging hoog dan wel laag kan eindigen. Hiermee weet ik op dagelijkse basis hoeveel ik in mijn spaarpot heb, maar heb ik geen enkele zekerheid over wat ik straks heb ten tijde van mijn pensioen.

Het alternatief is dat we wel iets van het Nederlandse systeem proberen te behouden en collectief in pensioenfondsen bepaalde zekerheden proberen in te

bouwen. Dit vereist dat we heel duidelijk zijn over welke risicos wel en niet bij toekomstige pensioengerechtigden liggen, en hier eerlijk en volledig over communiceren. Doen we dit niet dan komen pensioengerechtigden vroeg of laat in opstand en eisen hun geld terug. Dit brengt ons dan in het spaarpotsysteem waarin iedereen controle over zijn eigen geld heeft, maar geen enkele zekerheid.

Willen we dit voorkomen dan moet er heel wat gebeuren. Ik wil dan bijvoorbeeld precies weten welke gevaren ik loop. Mijn pensioenoverzicht valt voor mij als toch redelijk ingewijde in de problematiek niet te begrijpen. De meest essentiële informatie ontbreekt. Ik wil een aantal scenarios zien. Wat is bijvoorbeeld het worst case scenario? Hoe verhoudt mijn opgebouwde pensioen zich dan tot mijn gemiddeld verdiende inkomen? Dergelijke informatie staat niet op het pensioenoverzicht.

Het huidige duistere beleid is verre van onschuldig. Pensioenfondsen hebben er nu belang bij om flink wat risico te nemen, en dit mag zolang de door DNB bewaakte nominale ondergrens niet in gevaar komt. Door het nemen van grote risicos àl la sovereign wealth fondsen kunnen zij met enig geluk toch een welvaartscompensatie geven.

Dat het ABP vooralsnog verliest op haar speculatie in het aandeel Fortis is dus niet zo erg, misschien valt de dobbelsteen morgen wel goed.

Toekomstige pensioengerechtigden moeten weten waar ze aan toe zijn

Datum: 18-07-2008
Sectie: Opinie
Pagina: 07
Info: Arnoud W.A. Boot is hoogleraar ondernemingsfinanciering en financile markten aan de Universiteit van Amsterdam.
Trefwoord: Financile markten; Pensioenen; Economie
Geografie: Nederland
Persoon: Arnoud W.A. Boot

Op dit artikel rust auteursrecht van NRC Handelsblad BV, respectievelijk van de oorspronkelijke auteur.